

34ste vergadering

Dinsdag 8 juni 1999

Aanvang 13.30 uur

Tijdelijk voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 75 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Boer, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castricum, Dees, Doesburg, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jong, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heynert, Kohnstamm, Korthals Altes, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Van der Linden, Lodders-Elfferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsma, Pastoor, Pitstra, Platvoet, Le Poole, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Sorgdrager, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Ter Veld, Veling, De Vries, Van Vugt, Werner, Wiegel, Witteveen, Woldring, De Wolff, Wolfson, Wöltgens en Zwerver.

□

De tijdelijke **voorzitter**: Ingevolge artikel 6, eerste lid, van het Reglement van orde treedt, zolang geen voorzitter is benoemd, een oudvoorzitter als tijdelijke voorzitter op, waarbij de laatstafgetredene voorrang heeft. Derhalve is mij de leiding van deze vergadering door het Reglement van orde opgedragen. Ik nodig de leden tot wier toelating is besloten, voorzover zij in de vergadering tegenwoordig zijn, uit, hun zitplaatsen in te nemen. Ik verzoek de leden die de presentielijst

nog niet mochten hebben getekend, dat alsnog te doen. De presentielijst ligt op de tafel naast de griffier.

De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is opgenomen aan het eind van deze editie.)

De tijdelijke **voorzitter**: Ik schors de vergadering een ogenblik om wat nieuw binnengekomen leden in de gelegenheid te stellen, van hun aanwezigheid te doen blijken.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De tijdelijke **voorzitter**: Overeenkomstig artikel 6, tweede lid, van het Reglement van orde zal ik ten overstaan van de Kamer de voorgeschreven eed afleggen. Daarna zal ik de leden tot wier toelating is besloten, verzoeken de voorgeschreven eed dan wel de verklaring en belofte af te leggen. Als dat is geschied, zal worden beslist over de toelating van de leden over wier toelating vorige week nog niet is beslist. Als die leden zijn toegelaten, zullen van hen de voorgeschreven eed dan wel de verklaring en belofte worden afgenomen.

De tijdelijke voorzitter legt, nadat de griffier het formulier heeft voorgelezen, de bij de wet voorgeschreven eed af.

De leden Baarda, De Beer, Van den Berg, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Dees, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, De Jong, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heynert, Van Leeuwen, Lodders-Elfferich, Pastoor, Roscam Abbing-Bos, Schuurman, Stevens, Swenker, Varekamp, Veling, De Vries, Werner, Wolfson en Wöltgens leggen vervolgens in handen van de tijdelijke voorzitter de bij wet voorgeschreven eed af.

De leden Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Boer, Castricum, Doesburg, Van Heukelum, Jaarsma, Kohnstamm, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsma, Pitstra, Platvoet, Le Poole, Rensema, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuyer, Stekelenburg, Tan, Ter Veld, Wiegel en Zwerver leggen in handen van de tijdelijke voorzitter de bij de wet voorgeschreven verklaring en belofte af.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik wens de leden geluk met hun benoeming en installatie tot lid van deze Kamer.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat door mij zijn benoemd tot leden van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrief van de benoemde leden der Kamer mevrouw M.L. Bemelmans-Videc, de heren C. van Bruchem, A.H.M. Dölle, J. van der Lans, W. Lemstra, P.R.H.M. van der Linden en R. Rabbinge, mevrouw W. Sorgdrager, de heren J.C. Terlouw en E. van Thijn, mevrouw Y.E.M.A. Timmerman-Buck,

Voorzitter

de heren D. van Vugt en H.E.S. Woldring, mevrouw D.J.B. de Wolff en de heer W.J. Witteveen: mevrouw Ter Veld (voorzitter) en de heren Luijten en Pitstra.

Ik stel de reeds ingekomen missives van de voorzitter van het Centraal Stembureau en de geloofsbrieven van eerder genoemde leden in handen van de commissie tot onderzoek van deze geloofsbrieven. Ik schors de vergadering voor vijf minuten, teneinde de commissie in de gelegenheid te stellen deze geloofsbrieven te onderzoeken.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Ter Veld, voorzitter van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrieven van mevrouw M.L. Bemelmans-Videc, de heren C. van Bruchem, A.H.M. Dölle, J. van der Lans, W. Lemstra, P.R.H.M. van der Linden, R. Rabbinge, mevrouw W. Sorgdrager, de heren J.C. Terlouw, E. van Thijn, mevrouw Y.E.M.A. Timmerman-Buck, de heren D. van Vugt, H.E.S. Woldring, mevrouw D.J.B. de Wolff en de heer W.J. Witteveen tot het uitbrengen van het rapport.

Mevrouw **Ter Veld**: Voorzitter! Vergun mij alvorens rapport uit te brengen, vanaf deze plaats alle reeds beëdigde leden geluk te wensen.

De commissie welke de geloofsbrieven van de benoemde leden van de Kamer, in alfabetische volgorde opgenomen, heeft onderzocht, heeft de eer te rapporteren dat de geloofsbrieven en de daarbij ingevolge de Kieswet overgelegde bescheiden in orde zijn bevonden. Het rapport van de commissie is neergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden.

De commissie adviseert u als leden van de Kamer toe te laten: mevrouw M.L. Bemelmans-Videc, de heren C. van Bruchem, A.H.M. Dölle, J. van der Lans, W. Lemstra, P.R.H.M. van der Linden, R. Rabbinge, mevrouw W. Sorgdrager, de heren J.C. Terlouw, E. van Thijn, mevrouw Y.E.M.A. Timmerman-Buck, de heren D. van Vugt, H.E.S. Woldring, mevrouw D.J.B. de Wolff en de heer W.J. Witteveen.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik dank mevrouw Ter Veld voor het

uitbrengen van het rapport en de commissie voor het verrichten van haar taak.

Ik stel aan de Kamer voor, het advies van de commissie te volgen en het rapport in de Handelingen te doen opnemen.

Daartoe wordt besloten.

(Het rapport is opgenomen aan het eind van deze editie.)¹

De tijdelijke **voorzitter**: Ik verzoek de griffier mevrouw Bemelmans-Videc, de heren Van Bruchem, Dölle, Van der Lans, Lemstra, Van der Linden, Rabbinge, mevrouw Sorgdrager, de heren Terlouw, Van Thijn, mevrouw Timmerman-Buck, de heren Van Vugt, Woldring, mevrouw De Wolff en de heer Witteveen binnen te leiden.

De leden Bemelmans-Videc, Van Bruchem, Dölle, Lemstra, Van der Linden, Timmerman-Buck, Woldring en Witteveen leggen in handen van de voorzitter de bij de wet voorgeschreven eed af.

De leden Van der Lans, Rabbinge, Sorgdrager, Terlouw, Van Thijn, Van Vugt en De Wolff leggen in handen van de voorzitter de bij de wet voorgeschreven verklaring en belofte af.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik wens u van harte geluk met uw benoeming en uw toelating in de Kamer en verzoek u in ons midden plaats te nemen.

De tijdelijke **voorzitter**: Ik verzoek de leden te gaan staan. Ingekomen is bericht van het overlijden van het oud-lid van deze Kamer de heer H.J. Louwes. Ik lees de brief voor die ik aan zijn weduwe heb gezonden.

“Met diep leedwezen heeft de Eerste Kamer kennisgenomen van het overlijden op 2 juni jongstleden op 78-jarige leeftijd van uw echtgenoot, ingenieur H.J. Louwes, van 1963 tot 1979 lid van deze Kamer.

Zijn geboorteplaats, zijn woonplaats en de plaats van overlijden lagen in de huidige gemeente Marne, in het Groninger Hogeland. Na zijn studie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen studeerde hij van 1946 tot 1947 landbouwkunde aan de

University of Illinois te Urbana in de Verenigde Staten, waar hij de graad van Master of Science, Agriculture and Economics verwierf. Hendrik Jan Louwes was dus niet alleen een telg uit een boerendynastie van het Groninger Hogeland, hij was ook wereldburger. Naast een vanzelfsprekende, welhaast aangeboren, belangstelling voor het agrarisch bedrijf, bestaat er in die families van het Groninger Hogeland ook een bijna natuurlijke belangstelling, en welhaast aangeboren aanleg, voor politiek en bestuur. Dat uitte zich bij Hendrik Jan Louwes in een grote bereidheid tijd en talent te geven aan het openbaar bestuur: gemeenteraad, provinciale staten, nationale en Europese volksvertegenwoordiging. In die kwaliteiten kon hij zijn talenten in dienst stellen van de belangen van de landbouw in Nederland en in Europa. De familie Louwes kende de bestuurlijke traditie van vader op zonen en Hendrik Jan gaf daar nog een Europese dimensie aan.

Een ander kenmerk van deze rijzige-boerenbestuurders is hun gevoel voor humor. Ook Hendrik Jan Louwes kon goede grappen waarderen met een genoeglijk glaasje bij de hand. Dat gevoel voor humor blijkt ook uit de herinneringen die hij schreef over zijn lidmaatschap van deze Kamer: zijn optreden bij de beraadslaging over de Machtigingswet van het kabinet-Den Uyl, waarop hij zich tijdens de kerstdagen en Oud en Nieuw moest voorbereiden. En uit zijn relatie met zijn fractievoorzitter, Van Riel, die hem, zoals hij zelf schrijft, indeelde in de categorie “lui, maar intelligent”, een categorie die Van Riel waardeerde, want degenen die daartoe behoorden, liepen hem het minst voor de voeten.

Wellicht anders dan verwacht, zijn deze noorderlingen ook gevoelig voor emoties. Vooral wanneer zij menen in hun eerlijke gevoelens en overtuigingen te worden aangetast. Dan kunnen de golven hoog gaan. Dan ontstaat karaktervolle onverzettelijkheid.

Persoonlijk bewaar ik daar nog herinneringen aan die mij heugen. Dat was het geval toen uw echtgenoot zijn zetel in de Eerste Kamer, waarin hij ondervoorzitter was, van zijn fractie, in 1977 dreigde te verliezen als gevolg van voorkeurstemmen in Gelderland. In de hoedanigheid die ik toen in onze partij bekleedde, ben ik met hem de barricaden opgegaan, met als